

Damir Hršak*

Pogibelj e-zombizacije

SAŽETAK

Do pojma e-zombizacija došao sam promišljajući o sve većem otuđenju između ljudi i sve zaoštrenijim odnosima u kojima suosjećanje i solidarnost gube na značaju, a nasilna konkurentnost i stalna sukobljenost postaju prihvatljivi i normalni. Sustavno nametanje elektroničkog oblika u ljudskoj komunikaciji vodi u tom smjeru, žive ljude želi se dehumanizirati i limes takvog procesa je svojevrsna zombizacija. Potpuni zombiji su bića bez volje i duše, a takva bića idealna su za iskorištavanje i podređenost. Takav proces kojem stremi neoliberalni kapitalizam smatram pogibeljnim i želim upozoriti na tu pogibelj e-zombizacije. Ovaj rad samo je nekoliko osnovnih teza o tome, a argumentirana i literaturom potkrijepljena razrada uslijedit će.

Ključne riječi: e-zombizacija, kvaliteta življenja, tehnološki napredak

Uvod

Početak 21. stoljeća u velikom dijelu svijeta, a posebno u zemljama Zapada, gotovo je nemoguće zamisliti bilo koji segment ljudske djelatnosti bez niza tehnoloških pomagala (ili ponekad odmagala) čiju uporabu već doživljavamo samorazumljivom. Vrijeme prije mobitela i računalo mnogim mladim ljudima čini se kao svojevrsno kameno doba.

Današnje generacije teško da si mogu predočiti svakodnevni život bez računala, bez mnogobrojnih kartica i PIN-ova. Zaista, udobno je imati mogućnost brze

---

* Adresa za korespondenciju: Damir Hršak, Metalurški fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Aleja narodnih heroja 3, HR- 44 103 Sisak, e-mail: editor_HAE@mail.inet.hr

komunikacije i razmjene mišljenja po relativno pristupačnoj cijeni s bilo kojom osobom na planetu, dobro je imati znatno dostupniju literaturu, lijepo se daleko lakše upoznavati s tuđim stavovima, kao i moći prezentirati vlastite stavove i dostignuća. Vijesti se danas daleko brže šire, no isto tako i dezinformacije. Privatnost gubi značenje kakvo je imala prije samo nekoliko desetljeća.

Tijekom naglog razvoja tehnologije, već u drugoj polovici dvadesetog stoljeća, govorilo se o tome da će sva ta čuda ili opsjene tehnike osigurati ljudima više slobodnog vremena i poboljšati kvalitetu života svih ljudi. Govorilo se o skraćivanju radnog vremena u budućnosti, o tome da će mladi roditelji provoditi više vremena s djecom, da će sinovi i kćeri imati više vremena za stare roditelje, da će se povećati sigurnost i udobnost života. Bila je to prijevara. Dobro isplanirana i u svjetlacavi celofan upakirana podmukla i perfidna laž.

Ljudi koji žive od plodova svog rada prisiljeni su danas širom svijeta sve više i intenzivnije raditi u sve neizvjesnijim okolnostima i pod sve većim pritiscima, a ljudi koji žive od stabla svoje ekonomske moći i tuđeg rada imaju sve učinkovitija sredstva za ovladavanje kompletnim životima svojih radnika koje sve opravdanje možemo nazivati i podanicima. Tehnika je postala učinkovito sredstvo porobljavanja. Naravno, tome nije kriva tehnika sama, već njena zlouporaba i oni koji su za tom zlouporabom posegnuli. Nastupa, polako ali neumoljivo, svojevrsni oblik novovjekog ropstva.

U suvremenom hrvatskom društvu smatra se sasvim normalnim da onome tko živi od svog rada mobitel mora biti uključen 24 sata te da su i radnici i inženjeri u industrijskim pogonima na raspolaganju bez obzira bilo radno vrijeme ili ne. Slobodno vrijeme ne samo da nije produženo već je uistinu slobodno vrijeme gotovo dokinuto! Vrli novi svijet.

Nužnost tehnološkog napretka

Poput većine suvremenih društava i hrvatsko je društvo, a posebno segment obrazovanja i znanosti, inficirano "opakim virusom e-zombizacije". Posljedica je teška društvena malaksalost, opasno moralno zastranjenje koje prijete trajno deformirati društvo i izopačiti njegov demokratski i socijalni karakter. Pogibelj je to koja prijete satrti srž ljudske topline na osobnoj razini i socijalne pravednosti na društvenoj razini. Naravno, korak po korak, desetljeće po desetljeće. Grozomorna alijenacija proglašava se neminovnošću, a oni drskiji to nazivaju i razvojem. Kvantificira se svaki segment postojanja i brutalna bezosjećajnost, u ekstremnim slučajevima i nasilnost, imenuje se izvršnošću.

Naravno da nisam protiv tehnološkog napretka, uostalom redoviti profesor sam na Metalurškom fakultetu (tehničke znanosti) i poučavam studente razumijevanju prirode i osmišljavanju tehnologija. Tehnologije mogu u mnogome olakšati ljudski život i smanjiti količinu mukotrpnog i iscrpljujućeg rada. No tehnološki napredak, ako ga tako želimo nazivati, mora služiti poboljšanju materijalnog standarda i podizanju kvalitete življenja svih građana, mora osloboditi vrijeme koje svi ljudi mogu provoditi u kulturnim, zabavnim ili sportskim sadržajima. U protivnom nije riječ o tehnološkom napretku već o običnom elementu eksploatacije i mirnodopskog porobljavanja.

Tehnološki napredak mora voditi lakšem i osmišljenijem životu, a ne zaslužnjivanju velike većine zaposlenih ljudi kroz sve manje slobodnog vremena i stalnu izloženost direktnog primanja naređenja nadređenih bez obzira na radno vrijeme i životne okolnosti. Izraz "On-line" je u svojoj biti "On-chain". I to treba jasno izreći. Ti koji nameću bilo koji oblik lanaca drugima u svakoj epohi imaju poluge moći, mirisnu odjeću i smrdljivu savjest. Biti stalno dostupan znači u vremenu e-zombizacije biti stalno na lancu, biti lišen slobode istinskog odmora, biti stalno isisavan. Kada mobitel i ne zvoni uvijek postoji strah da će zazvoniti, i taj strah već podosta narušava kvalitetu života. U šahu postoji uzrečica: "Prijetnja je gora od izvršenja".

Kada tehnološki napredak vodi većoj nezaposlenosti i većoj opterećenosti zaposlenih tada tu više nije riječ o tehnološkom napretku već o tehnološkom porobljavanju. *Technological progress* preobražava se u *technological enslavement*! Dr. Jekyll postaje Mr. Hyde, plemeniti liječnik postaje brutalni ubojica.

Kada virtualna realnost postaje važnija od stvarnosti, kada ispunjavanje raznolikih obrazaca i provođenje silnih evaluacija i reevaluacija postaje samo sebi svrhom, kada se dehumanizacija u obrazovnom sustavu provodi kroz minoriziranje, pa sve do dokidanja, živog odnosa između onog koji posjeduje određeno znanje i onog koji to znanje želi usvojiti i njime se koristiti u svakodnevnom životu, kada je e-komunikacija važnija od izgovorene riječi, kada e-pritisци i prijetnje bivaju razornije i destruktivnije od bilo kakvog povišenog tona, pa i urlanja jednog čovjeka na drugog, kada se oštrica e-prismotre zabija sve dublje i krvavije, pa i smrtonosnije u tkivo zdravog sna i opuštenog slobodnog vremena, kada sve više mladih ljudi prolazi ulicom sa slušalicama u ušima izolirani od ljudske riječi i živog kontakta, tada se očituju simptomi te grozomorne bolesti koju možemo nazvati e-zombizacija. Umjesto riječi i pogleda – tablet.

To je prijetnja koju nipošto ne smijemo podcijeniti i koju nikako ne smijemo olako shvatiti. Ta prijetnja isparava iz moralne kaljuže neoliberalnog kapitalizma i postupno truje sve više ljudskih bića širom svijeta. Stariji se prepuštaju s malo ili

nimalo otpora novim pravilima bez socijalne izvjesnosti i mirne kreativnosti sadržajnog življenja, a mlađe generacije koje stasaju neće ni imati iskustvo života bez stalne prisimotre i neomeđene konkurentnosti. Natjecanja kroz surovu borbu u svakom segmentu djelovanja. Arena bez mačeva, ali s poniženjima, strahom, a ponekad i smrću. Vrli novi svijet.

Prema legendama zombizacija je proces preobrazbe čovjeka u zombija. Iako legende nisu ni dokazana istina ni znanstvene činjenice, iako ih ne uzimamo kao realnost, u mnogim slučajevima mogu izvrsno poslužiti za oslikavanje realnosti i bolje razumijevanje procesa koji se odvijaju u njoj. Budući da je čovjek duhovno biće koje ima dušu i tijelo, gubitak bilo duše bilo tijela predstavlja okončanje ljudskog života. Zombi je biće lišeno duše, to je tijelo koje više ne pokreće Duh. Zombiji su bića kojima je isisana duša, a za zombije se još upotrebljava i naziv živi mrtvac.

Zombizacija je, dakle, proces preobrazbe kreativnog, duhovnog bića sposobnog za aktivnu komunikaciju s drugim ljudima, životinjama i prirodom u tupo i mehanizirano biće koje ispunjava od moćnih i zlim nametnute zadatke bez pogovora i promišljanja o smislenosti onog što mu je nametnuto kao model ponašanja u tijelu.

Specifičnosti e-zombizacije

Specifičnost e-zombizacije jest u tome što svoje ciljeve moćni i zli postižu tako da nameću e-obrasce za svaku moguću ljudsku djelatnost i satiru gdje god to mogu i u mjeri u kojoj maksimalno mogu svaki oblik žive kreativnosti, a time i isisavaju životnu energiju iz žrtava koje postaju sve slabije i tuplje, pa time i podatnije daljnjoj e-zombizaciji. Budući da je bit procesa e-zombizacije isisavanje energije i pokoravanje volje drugog bića, one koji provode proces e-zombizacije, kako bi stekli dominantnu poziciju i osigurali sebi mogućnost krađe tuđe energije, možemo nazvati e-vampirima.

Ta vrsta vampira u međuljudskim odnosima prirodnu riječ i dodir žele smanjiti na najmanju moguću mjeru, pa i dokinuti te što je moguće više prisiljavati ljude, kojima je u prirodi postojanja govoriti i izravno se obraćaju drugim bićima, da ispisuju u e-obliku što je moguće više djelomično ili potpuno suvišnih, a ponekad i nadrealističnih izvještaja, analiza, anketa, evaluacija, samoevaluacija od kojih zastaje pamet i počinje paranoja. Tako e-vampiri ne sišu energiju u obliku krvi već u obliku iskazivanja dominacije nad onima koji su egzistencijalno ugroženi i ucijenjeni te moraju ispisivati i predavati u e-obliku svakojake plodove sadističkih neseksualnih

maštarija. U tom kontekstu vrlo je poučna i aktualna knjiga Erika Fromma "Anatomija ljudske destruktivnosti".

Najmračniji dio procesa e-zombizacije nije u tome da se porobljava sustvorenje s istim univerzalnim duhovnim identitetom i podrijetlom kao i e-vampiri, već u tome što se cijeli proces e-zombizacije PR-ovskim lažima prikazuje kao velik napredak i dobrobit za same žrtve tog procesa. Uz nasilje dolazi i ismijavanje.

Hrvatsko društvo nije specifično u pogledu podložnosti e-zombizaciji, a nije ni najgore u tom smislu. Tradicija ljudske komunikacije, žive, otvorene i dobrohotne, još uvijek je uvriježena u našem društvu. Suprotstavljanje porobljavanju virtualnošću ima utemeljenost i pri otporu e-zombizaciji osviješteni građani se mogu pozivati na iskustvo humanijih odnosa no što nam se nameću danas.

Zaključak

Dehumanizaciju e-zombizacijom e-vampiri tako često prikazuju kao nužnost povijesnog razvitka i kao "izvrsnost". Ako izvrsnim smatramo ono što nas izvrstava, to jest ono što nas izbacuje, otuđuje od naše (ljudske) vrste, onda je onaj koji se odriče topline ljudske riječi i smisao postojanja sagledava kroz neomeđenu konkurencijsku borbu i ambiciju materijalne glamuroznosti, kroz poliranje ega do zasljepljujućeg sjaja na nebu slobodnog tržišta, onda je taj i takav zaista izvrstan!

Ako, pak, izvrsnim smatramo ono što nas čini odličnim u sposobnosti razumijevanja materijalnog i duhovnom okoliša i kreativnim u osmišljavanju kako društveni život zajednice učiniti udobnijim, onda žrtve e-zombizacije gube mogućnost doseći izvrsnost i tonu na sve niže razine dovoljnosti, a e-vampiri se nalaze dijametralno suprotno od topline izvrsnosti, oni su ledene sante koje prijete raskomadati lađe sretnije i smislenije budućnosti.

Ključni cilj e-zombizacije je neomeđena kontrola i dokidanje svake privatnosti. Onaj tko kontrolira informacije kontrolira društvo. Još uvijek ima vremena i nade, još nije prekasno. Život, ako ga želimo nazivati ljudskim, mora sadržavati slobodu, dodir, suosjećanje i sreću, mora bit pod Suncem s bližnjima, a ne vezan uz ekran računala, *on-chain*.